

Älä ikinä rupea presidentiksi, sanoi Havel Harold Pinterille

IVO ŠILHAVY

KIRJAT

Michael Žantovský:
Václav Havelin elämä

★★★★★
Suomentanut: Markku Päckilä
WSOY 2014, 486 s. + liitteet

● Työssä jotkut päivät jäävät mieleen.

Joukko suomalaisia toimittajia on saanut tilaisuuden haastatella Tšekkoslovakiaa vuoden hallintua presidenttiä Prahan linnassa toukokuussa 1991 ennen Havelin Suomen vierailua. Opiskelen stipendiaattina Prahassa ja uin mukaan joukkoon.

Kun jännittynyt toimittajalaukma vihdoin johdatetaan sadunomaisten käytävien läpi presidentin vastaanottotilaan, oven pielestä erottuvat hämmentyneet kasvot. Televisiosta tuttu käheä, hiljainen ääni pyytää anteeksi: joudumme vielä odottamaan lehdistösihteeri Michael Žantovskýä, koska Venäjän federatiivisen tasavallan presidentin Boris Jeltsinin vierailu on muuttanut kaikkien aikatauluja.

Havelin työ Neuvostoliiton rauniolla oli vasta pääsemässä vauhtiin.

Žantovský oli Havelin läheinen ystävä, poliitikko ja kirjailija. Sittemmin ura on jatkunut diplomaattina.

Žantovskýn Havel-elämäkertaa on kirkas ja tarkka kuvaus nuoresta hurjapäisestä taiteilijasta, sitkeästä toisinajattelijasta ja totuuden puolesta kamppailevasta valtiomiehestä.

Lukuelämyksen takaa Markku Päckilän vivahteikas käänös. Presidenttikauden puheiden parhaat palat ovat nyt ensimmäistä kertaa luettavissa suomeksi.

HAVELIN ÄÄNTÄ korvensi jatkuva tupakointi, mutta sanojen käyttäjänä hän oli mestari. Havel halusi saada ihmiset ajattelemaan. Älyllinen laiskuus tuhoaisi kansan kuten totalitaarinen järjestelmä oli yrittänyt murskata toisinajattelijat.

Žantovský ihailee kohdettaan, mutta psykologin ammattitaito auttaa näkemään myös kääntöpuolen. Viisi vuotta vankilassa istunut ihminen joutuu perustelemaan olemassaoloaan itselleenkin. Havel tunsu arvottomuutta loppuun saakka samalla kun hän nauttii vaikkapa linnan lavastamisesta juhla-kuntoon tärkeitä vieraita varten.

Kirjoittaminen, hauska seura ja kauniit naiset kävivät terapiasta. Vaikka Olga-vaimon kanssa heillä oli avoimet kortit sivusuhteista, tasapainoilu tunteiden ja skandaaleja kalastelevan median välillä sai Havelin yksinkertaisesti pakenemaan.

Žantovský alleviivaa Havelin työteliäisyyttä ja intohimoa, vaikka päälle satoi varsinkin toisella kaudella lokaa riittämiin. Tšekin tasavaltaan ja Slovakiaan jakautunut maa oli yhtenäisen valtion presidentiksi valitulle Havelille suuri henkilökohtainen epäonnistuminen. Havel joutui myöntämään

NÄYTTELIJÄ Dagmar Veskrnova ja presidentti Václav Havel avioituivat 1997, vain vuosi Havelin ensimmäisen puolison Olgan kuoleman jälkeen.

MICHAL DOLEZAL

KEITH Richards, Mick Jagger ja Václav Havel pääsivät yhdessä tuulettamaan Prahan linnan parvekkeelta elokuussa 1990 Rolling Stones -yhtyeen konsertoitua kaupungissa.

Havel tunsu arvottomuutta loppuun saakka.

Samalla hän nautti linnan lavastamisesta juhla-kuntoon.

kakkostilansa myös talouspolitiikassa toiselle Václaville, sittemmin presidentiksi valitulle Klausille. Klaus kunnioitti silti Havelin filosofista neroutta ja Havel Klausin neuvottelusitkeyttä.

TIUKAN ASIAN rinnalla kirja on täynnä herkullisia anekdootteja kohtaamisista ja katastrofinpoikasista, joissa kirjoittaja sai toimia välittäjänä. Kun Havel teki ensi-

kaudellaan valtiovierailun Israeliin, hänen sihteerinsä päätti pilailta juutalaisvaltion kustannuksella. Sihteeri sonnustautui arabiksi ja ryntäsi Havelin huoneeseen islamilaista raivoa uhkuun. Unenpöpperöinen päämies työnsi tämän käytävään, jossa odottivat turvallisuuspalvelun miehet aseet valmiina. Ilveilijän hengen pelasti todennäköisesti vain älytön virnuilu.

ANNE VÄLINORO

VALLATON VALLASSA

Havelin aika

- **Václav Havel syntyi** vauraaseen prahalaisperheeseen 1936. Myös isä ja isoisä olivat Václaveja.
- **Suvulle kuului** mm. talo Vltavan rannalla ja Lucernan kaupapakeskus Václavin aukiolla.
- **Sosialistisessa** Tšekkoslovakiassa Havelien perhettä rasitti porvaritausta. Vaikka Václavin haaveet taideopinnoista kariutuivat, tämä hankkiutui Na Zabrudí (Kaidepuu) -teatterin hanttihommiin.
- **Ennen neuvostotankkien** vyörymistä Prahaan elokuussa 1968 Havel loi maineensa järjestelmää ja ihmisen mukautuvaisuutta kritisoivilla, absurdiin vivahtavilla näytelmillään.
- **Aktiivisuus toisinajattelijana** vei Havelin vankeuteen vuosina 1977-1983. Samettivallankumoukseen johtaneen Charta 77 -peruskirjan laatija.
- **Tšekkoslovakian ja Tšekin** tasavallan presidenttinä 1989-2003.
- **Havel näki hallintoaikansa** kuin draaman henkilönä. "En hämmästyisi yhtään, jos tuo ovi aukeaisi ja minut tultaisiin hakemaan pois".
- **Presidentiksi** valittiin vuosi sitten sosialidemokraatti Miloš Zeman.